

Folke Kristensson 1914–1993 – Företagsekonom i gränsområdet till nationalekonomin

Lars-Gunnar Mattsson och Jan Valdelin

Särtryck ur Magnus Henrekson (red.),
IFN 1939–2019 – 80 år av ekonomisk forskning

 INSTITUTET FÖR
NÄRINGSLIVSFORSKNING

FOLKE KRISTENSSON

1914–1993

FÖRETAGSEKONOM I GRÄNSOMRÅDET TILL NATIONALEKONOMIN*

LARS-GUNNAR MATTSSON OCH JAN VALDELIN

DEN FÖRSTE EKONOMIE DOKTORN

Lördagen den 14 december 1946 var en märkesdag i den svenska ekonomutbildningens historia. Då ägde den första disputationen för ekonomie doktorsgrad rum. Respondent var Folke Kristensson. Avhandlingen, *Studier i svenska textila industriernas struktur*, lades fram i ämnet nationalekonomi men dess författare blev professor i företagsekonomi. De oklara gränserna mellan företagsekonomi och nationalekonomi symboliseras av att fakultetsopponenten Gerhard Törnqvist var professor i företagsekonomi medan andreopponenten Erik Dahmén var licentiat och doktorand i nationalekonomi. Avhandlingen gav docentkompetens och knappt tre år senare kallades Folke Kristensson till en nyinrättad professur i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm, där han sedan kom att stanna i mer än trettio år, fram till sin pensionering 1980.

Vem var då den unge respondent som 32 år gammal kunde blicka ut över en fullsatt aula med handelsministern Gunnar Myrdal och ett tiotal professorer på första bänk, däribland handledaren Bertil Ohlin? Vilken roll kom han att spela under de decennier av tillväxt och omvandling för såväl den svenska ekonomin som det företagsekonomiska forsknings- och utbildningsämnet, vilka skulle följa efter krigsårens speciella förhållanden?

---

* Denna essä är en omarbetad version av författarnas kapitel om Folke Kristensson i Engwall (1995). Essän baseras på skriftligt material samt på författarnas erfarenheter som elever, lärare och forskarstuderande knutna till D-sektionen vid Handelshögskolan vars chef Folke Kristensson var. För kapitlet viktig information gavs i en serie intervjuer som 1981 genomfördes av Jan Valdelin.

HANDELSHÖGSKOLAN I STOCKHOLM OCH UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT BERKELEY

Folke Kristensson föddes i Malmö 1914. Föräldrarna kom från relativt enkla förhållanden. Fadern hade arbetat sig upp till en chefsbefattning i ett medelstort grossistföretag. Hemmiljön kan socialt och politiskt karakteriseras som konservativt småborgerlig. Den läsbegåvade ynglingen, som redan i gymnasietidningen skrev om ekonomisk utveckling, började på Handelshögskolan i Stockholm direkt efter studentexamen. 20 år gammal utexaminerades han mitt under depressionen. Han jobbade något år i reklambranschen innan han fick ett stipendium för studier i USA och for till University of California, Berkeley. Under studierna vid Handelshögskolan hade framför allt företagsekonomen Gerhard Törnqvist och nationalekonomen Bertil Ohlin gjort intryck. Den senare råkade också vara gästprofessor i Berkeley under höstterminen 1936 och fick då upp ögonen för en potentiell forskare. Folke Kristenssons vistelse i Berkeley kunde förlängas med ett halvår tack vare att dåvarande KF-chefen Albin Johansson via telegram engagerade honom för en studie av de amerikanska kedjeföretagens utveckling av självbetjäningssystem. Av stor betydelse under Berkeleyåren, och senare genom livet, var den vänskap som utvecklades med Ewald T. Grether, i grunden nationalekonom men med företags- och strukturekonomisk inriktning. Grethers stora intresse för regionalekonomi, marknader, konkurrenst teori och antitrustpolitik kom i hög grad att smitta av sig på den svenske stipendiaten. Det var i 1930-talets Berkeley som Folke Kristenssons intresse för strukturekonomiska frågor grundlades.

CARL-ALBERT ANDERSSON, BERTIL OHLIN OCH BRUNO KREISKY

Hemkommen från USA 1938 började Folke Kristensson arbeta, först på Kooperativa Förbundet. Han övergick snart till Konsum Stockholm som utredare av bl.a. föreningens färskvarudistribution samt som assistent åt den legendariske Carl-Albert Andersson. Snart lockade dock Bertil Ohlin med ett erbjudande om att tillsammans med Anders Östlind, sedermera professor i nationalekonomi, ta hand om en ny övningskurs, och skriva ett kompendium i pristeori vid Handelshögskolan. Konsumjobbet drogs därmed ner till halvtid sedan Ohlin avrätt från att helt ge upp detta eftersom det ju var näringslivets förhållanden som ekonomer i större utsträckning borde studera. Licentiatseminarierna i nationalekonomi vid Stockholms Högskola med Gunnar Myrdal, Karin Kock, Bertil Ohlin, Erik Lundberg m.fl. gav under dessa år ett stort mått av intellektuell stimulans åt den alltmer på ett fortsatt akademiskt liv inställda unge mannen.

Vid denna tid tycktes andra världskriget redan oundvikligt och framstående

flyktingar undan nazisterna började 1938 komma till Sverige i ökad omfattning. Folke Kristensson tog aktiv del i att hjälpa dessa (bl.a. Bruno Kreisky) att komma hit. Han gjorde flera resor till Tyskland och hjälpte flyktingar på olika sätt i Sverige med bostad, tolkning och arbete.

INDUSTRIKOMMISSIONEN

1940 blev Kristensson, i likhet med många andra unga ekonomer, engagerad i den svenska krigsekonomiska planeringen. Han började som utredare på Industrikommissionens Utredningsbyrå och blev efter en tid chef för Textilregleringsbyrån.

Genom löpande utredningar av hur förändringar i produktionen inom vissa varuområden påverkade försörjningen, liksom genom ”brandkårsuttryckningar” för att utreda behovet av restriktioner av olika slag i samband med specifika krigshändelser, fick Kristensson goda praktiska insikter i industriella beroendeförhållanden. Man följde rikets försörjning genom ett slags input-output-analys. Samtidigt utvecklade Folke Kristensson kontaktnät i förvaltningen, näringslivet och politiken. Också studier av storpolitikens krigsekonomiska skeenden ingick i arbetet. Kristensson gjorde t.ex. en studie av de allierades leveranser till Sovjetunionen (Kristensson 1944). Bland de mera spektakulära uppdragen var att mitt under brinnande krig besöka Berlin och Schweiz som ett led i arbetet att förbereda den svenska textilransonering som infördes i slutet av 1941.

Nationalekonomen Ingvar Svennilsson var chef för Industrikommissionens Utredningsbyrå och blev 1941 chef för IUI. Svennilsson föreslog att IUI skulle ägna sig åt branschstudier, till nytta för såväl näringslivet som den ekonomiska forskningen. Textil- och beklädnadsindustrin, vid denna tid en av de största branscherna i Sverige, var via Textilrådet intresserad av att få en sådan studie genomförd. Kristensson, med sin djupa kunskap om denna bransch, blev tillfrågad om han ville åtaga sig att inom IUI genomföra studien. I slutet av 1943 flyttade Kristensson till IUI. Så kom under de sista krigsåren arbetet igång med den utredning som kom att utvecklas till en doktorsavhandling. Arbetet blev försenat p.g.a. utredarens arbete inom Industrikommissionen och som sekreterare i 1942 års järnvägs-kostnadsutredning.

DOKTORSAVHANDLINGEN

Textilstudien (Kristensson 1946) innebar en mycket omfattande materialinsamling från företagen i de olika delbranscherna. Det gällde att kartlägga strukturen, utforska de ekonomiska sammanhang som kan förklara strukturen och att vinna en ökad förståelse av branschens problem. Kristensson utvecklade en struktur-

modell som byggde på den då relativt nya teorin för monopolistisk konkurrens. Modellen är mycket komplicerad med sin uppdelning i två slag av strukturkomponenter: tillverkningskomponenter och distributionskomponenter, samt flera slags faktorer (bransch-, marknads- och omvärldsfaktorer), som påverkar strukturkomponenterna. Stort intresse ägnas åt att dokumentera samvariation mellan strukturkomponenter samt skillnader mellan strukturen i olika delbranscher. Syftet var att analysera hur dessa samband och skillnader kan förklaras av kostnads- och intäktssammanhang samt marknads- och branschförhållanden.

Studien dokumenterar mycket ingående branschens sätt att fungera och de speciella marknadsförhållandena. Trots att det är en tvärsnittsanalys – någon annan ansats hade knappast varit möjlig vid denna tid – visar den på Kristenssons stora intresse för den industriella dynamikens villkor.

Observationer av institutionell bundenhet, betydelsen av långvariga kund–leverantörs-relationer och anpassningar mellan köpare och säljare noteras. Ett kvarts sekel senare skulle detta bli viktiga utgångspunkter för svensk forskning i industriell marknadsföring, men ges inte något stort utrymme i Kristenssons analys. Det är av stor betydelse för den fortsatta företagsekonomiska kunskapsutvecklingen att Kristensson speciellt bemödar sig om att analysera samband mellan distribution och tillverkning. Följande citat ur avhandlingen visar hans principiella inställning (s. 113):

Som ovan exemplifierats äger en ömsesidig anpassning av produktions- och distributionsstrukturen efter varandra rum. Detta innebär att man vid en analys av strukturen icke kan behandla produktions- och distributionsstrukturen var för sig.

Härigenom kan samband mellan distribution/marknadsföring å ena sidan och tillverkning å andra sidan studeras inom samma begreppsmodell, vilket inte är fallet i vare sig traditionell produktionsekonomi eller i den marknadsföringslitteratur som analyserar marknadsföring som säljarens hantering av olika konkurrensmedel (säljarens *marketing mix*). Det är intressant att notera att *marketing mix*-ansatsen, eller som den benämndes i den samtida och internationellt sett framstående danska marknadsföringsforskningen, parameter-teorin (Rasmussen 1955), har samma teoretiska fundament som Kristenssons integrerade marknadsförings-/tillverkningsanalys, nämligen marknadsformen imperfekt konkurrens. Trots detta leder de båda ansatserna i helt olika riktningar när det gäller den fortsatta marknadsföringsforskningen. Den Kristenssonska modellen pekar mot systemanalys snarare än mikroekonomisk jämviktsanalys. Eftersom strukturkomponenterna ses som möjliga att företagspolitiskt påverka kan strukturanalysen också kopplas till företagsstrategiskt handlande.

Det synsätt som utvecklades i Kristenssons doktorsavhandling kom senare att påverka utformningen av den svenska konkurrenslagstiftningen och medverka till att den svenska marknadsföringsforskningen i viktiga avseenden fick en struktureronomisk snarare än *marketing mix*-orienterad karaktär. Avhandlingen fick både beröm och kritik av de båda opponenterna. Den ansågs vara ett värdefullt pionjärverk när det gäller kartläggning och ekonomisk analys av en hel industrigrens produktions- och distributionsförhållanden i sitt samhälleliga sammanhang, men skulle enligt opponenterna ha vunnit på en djupare analys av mer specificerade problem på ett mindre omfattande empiriskt material och med mer preciserad teorikoppling. Omdömen om disputationen och avhandlingen finns i Carlson och Lundahl (2014), Dahmén (1947) samt Högbom och Paulsson Frenckner (1947). Kristenssons avhandling gav docentkompetens vilket öppnade vägen för en akademisk karriär.

DOCENT OCH CHEF FÖR AFFÄRSEKONOMISKA FORSKNING SINSTITUTET

Affärsekonomiska Forskningsinstitutet (AEF) hade, på Eli Heckschers initiativ, bildats redan 1929 vid Handelshögskolan. Verksamheten hade varit av ganska liten omfattning och bestod av löpande omsättningsstatistik för olika detaljhandelsbranscher och av specialutredningar, huvudsakligen distributionsekonomiska. När Sune Carlson tillträdde som chef i början av 1940-talet vidgades verksamheten till att gälla också organisation och företagsledning. Folke Kristensson efterträdde Sune Carlson som chef för AEF år 1947, efter att under någon tid före och efter disputationen ha varit anställd som direktörsassistent i textilföretaget MAB & MYA i Malmö. En viktig tillkommande verksamhet avsåg under de första åren av Kristenssons chefskap utredningar på uppdrag av Stockholms stad. Främst gällde det en omfattande studie av utbud och efterfrågan på hamnkapacitet. Kristensson utvecklade mycket goda relationer med tongivande kommunpolitiker, särskilt med borgarrådet Hjalmar Mehr.

I början var AEF:s omsättningsindex fortfarande en viktig del av verksamheten. Att de metodmässiga frågorna när det gäller dessa löpande undersökningar upptog en del av institutets chefs tid framgår av en rätt ingående metoddiskussion i AEF:s årsbok 1948 (*Affärsekonomiska studier 1948*, s. 27–61). 1950 bytte institutet namn till Företagsekonomiska Forskningsinstitutet (FFI) och organiserades i olika sektioner efter ämnesinriktning. FFI blev under Kristenssons ledning efter hand mindre inriktat på uppdragsforskning i utredningsform och mer på akademiska forskningsprojekt som skulle resultera i licentiat- och doktorsavhandlingar.

För att klara meriteringskraven för professur gällde det att skriva ytterligare en bok. Åhlén & Holm tog initiativ till en studie av postorder som distribu-

tionsform. Studien, *Postorder. Företagsekonomiska studier över en distributionsform* (Kristensson 1949), som blev en jubileumsbok för Åhlén & Holm, fokuserar på beskrivning och ekonomisk analys av sortiment och kunder. Liksom i doktorsavhandlingen utreds samband mellan företags-/branschstruktur, ekonomi (särskilt kostnader för olika prestationer) och marknadsförhållanden. Även här analyseras såväl avsättnings- som inköpsförhållanden. De ekonomiska sambanden mellan distribution och produktion i en distributionskanal behandlas. Folke Kristensson visar återigen prov på sin helhetssyn på företag, branscher och marknader.

Hans intresse för att koppla samman forskningsresultat och aktuella näringslivsfrågor, ett intresse som han delade med de flesta av sina samtida företagsekonomiska forskarkolleger, visas bl.a. i en bok som återger föredrag hållna vid en studiekurs om morgondagens svenska marknad anordnad av Svenska Reklamförbundet 1947. Folke Kristenssons bidrag har titeln ”Försäljningens och produktionens inriktning efter marknadens struktur” och bygger på doktorsavhandlingens modelltänkande. Några citat ur detta föredrag är betydande för hans förhållningssätt:

Det finnes ju inte många produktionsfrågor som icke också är distributionsfrågor, och ej heller distributionsfrågor som icke också är produktionsfrågor (s. 35–36).

Verkligheten är, när man tittar närmare på den, som bekant mycket invecklad. En realistisk analys måste därför också bli komplicerad, ibland komplicerad på gränsen till obegriplighet (s. 37).

Det allt överskuggande intrycket man får av en undersökning av produktionens och distributionens inriktning hos ett stort antal företag är huru olika denna är hos olika företag med i många avseenden samma eller mycket likartade yttre förutsättningar (s. 39).

Likaväl som många företag på goda grunder anser sig böra ha en formulerad personal- och socialpolitik, likaväl borde det finnas utformad en företagspolitik beträffande produktion och försäljning (s. 40).

Kristenssons grundsyn betonar alltså komplexa samband mellan produktion och distribution, heterogena industri- och marknadsstrukturer samt ger stort utrymme åt medvetet företagspolitiskt handlande.

Inte bara Handelshögskolan i Stockholm utan också Handelshögskolan i Göteborg stod inför en expansionsperiod och behovet av välmeriterade lärare i företagsekonomi var stort. Folke Kristensson upprätthöll under dessa år på deltid också en gästdocentur i Göteborg. Därifrån rekryterade han sin nära medarbetare i hamnutredningen och varudistributionsutredningen, Stig Gustafsson.

STOCKHOLMS STADS PROFESSUR I FÖRETAGSEKONOMI

Beställarna var mycket nöjda med hamnutredningen, vars fortsättning några år senare resulterade i en licentiatavhandling (Gustafsson 1952). Stockholms stad sparade mycket pengar genom en ekonomisk analys som visade att en planerad stor utbyggnad av hamnkapaciteten inte var nödvändig. Man önskade nu att företagsekonomisk forskning inriktad på kommunalekonomiska frågor skulle stärkas. I borgarrådet Zäta Höglunds promemoria till Stadskollegiet (Stadskollegiet 1949, s. 1577ff.) framgår att staden helst skulle ha sett att den nya professuren fick en benämning som visade inriktningen på kommunala frågor samt att den skulle vara en personlig forskningsprofessur för Folke Kristensson förenad med chefskapet för AEF. Från högskolans sida framhölls dock att professuren inte skulle avgränsas till kommunala frågor, att den inte borde vara personlig men att Folke Kristenssons vetenskapliga meriter gav underlag för ett kallelseförfarande. Högskolan hade dock informerat om att professuren skulle ligga inom vad man hade börjat kalla för Företagsekonomi II-området (administration och distribution). Företagsekonomi I omfattade redovisning och finansiering.

Samma dag som utnämningen till professuren i Stockholm offentliggjordes, men timmarna innan, kom också utnämningen av samme Folke Kristensson till en professur i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Göteborg! Proceduren inom Stockholms stad hade dragit ut på tiden. Kristensson valde Stockholm och i stället kom en annan AEF-medarbetare, Ulf af Trolle, att några år senare flytta till Göteborg.

KONKURRENS, STRUKTURRATIONALISERING OCH KONKURRENSLAGSTIFTNING

Efter 1930-talets depressionsår och i många avseenden kartelliserade näringsliv efter krigets avspärningar, priskontroller och ransoneringar, skulle efterkrigstidens förutsättningar för ökad produktivitet, tillväxt, och levnadsstandardförbättringar skapas, både när det gäller ekonomisk politik och företagspolitik. Effektivitet och innovativitet inom handeln var betydelsefullt. En av FFI och SNS gemensamt genomförd probleminventering avsåg "Distributionsekonomiska problem" (1953). Kristenssons inledningskapitel anger tonen. Distributionskostnadernas andel ökar med ökande levnadsstandard. Produktion och distribution konkurrerar om knappa resurser, främst när det gäller arbetskraft. Distributionen måste därför rationaliseras och hinder för nödvändiga tekniska och strukturella förändringar undanröjas. Annars kan tillväxten hejdas och näringslivets prestanda minska. Det är dock summan av produktions- och distributionskostnaderna som skall beak-

tas, inte endera typen av kostnader! Likaså är det summan av distributionskostnaderna i olika led i distributionskanalen som skall beaktas, inte kostnaderna i enbart ett led.

En mycket viktig fråga var hur man skulle se på förekomsten av konkurrensbegränsningar av olika slag. Hur skulle man kunna lösa upp den strukturella stelhets som rådde i stora delar av näringslivet? Hur skulle man kunna öka inslaget av konkurrens? Det gällde att skapa en konkurrenslagstiftning som var anpassad till svenska förhållanden, särskilt till den lilla marknaden, och inte att kopiera efter amerikansk förebild. 1953 kom Lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning i näringslivet. Lagen tillämpade den s.k. missbruksprincipen och innebar endast förbud mot bruttopriser och anbudskarteller. I övrigt skulle konkurrensbegränsningar bedömas från fall till fall enligt en uppsättning kriterier. För tillämpning av denna lag blev en statlig utredning viktig (*Pris och prestation i handeln*, SOU 1955:16) i vilken Folke Kristensson var inflytelserik ledamot. Utredningen hade som uppgift att utreda varudistributionen och dess rationalisering, speciellt med avseende på prissättningen inom handeln. Viktiga avsnitt i utredningen analyserar prisbildningens samband med konkurrens- och kostnadsstruktur, blockbildningens orsaker och effekter, selektiv försäljning och olika former av prisdifferentiering. Ett huvudresultat var att det knappast var möjligt eller ens önskvärt att bryta upp blockbildningarna, att lagstifta mot i formell mening dominerande ställning hos säljare eller köpare liksom ej heller att generellt förbjuda prisdiskriminering som sådan. Det var speciellt viktigt att framväxten av nya distributionsformer, som kunde leda till ökad produktivitet, lägre priser eller ökad kundtillfredsställelse, inte hindrades genom diskriminering av olika slag från de traditionella företagen eller inflytande från dess branschorganisationer.

Som ett generellt medel att nå en rationellare struktur föreslog utredningen att företagen skulle anpassa sina priser efter de prestationer som köparen gjorde gentemot säljaren, t.ex. genom att köpa i större kvantiteter eller lämna tidigare beställningar så att tillverkningen kunde planeras effektivare. Eftersom det var fråga om ett kommittéarbete är det svårt att ange enskilda personers inflytande på slutresultatet. Det torde dock inte råda någon tvekan om att Folke Kristenssons inflytande var stort. Han ägnade under mitten av 1950-talet mycket tid åt kommittéarbetet liksom åt debatter med anknytning till dessa frågor.

Några skriftliga inlägg förtjänar att nämnas. I artikeln ”Distributionsutveckling och distributionspolitik” i *Skandinaviska Bankens Kvartalsskrift* (1956), diskuteras konkurrensbegränsningar i form av oligopol, riktpriser, selektiv försäljning och prisdifferentiering. Återigen hävdas att frågan huruvida en konkurrensbegränsning är samhällsskadlig inte kan avgöras på formella grunder utan måste bli föremål för särskild analys i varje enskilt fall. I avsnittet om prisdifferentiering heter det t.ex. (s. 16):

Man har gjort gällande att kvantitetsrabatter borde avvägas strikt efter uppkommande kostnadsskillnader för säljaren. Om målsättningen är lägre distributionskostnader, är emellertid det väsentliga att prisskillnaderna stimulerar till en rationellare struktur, t.ex. större transaktioner innebärande en inköpskoncentration hos kunderna.

De potentiella effekterna av vertikal integration inom distributionskanaler där också fabrikantledet ingår, kunde befaras bli negativa ur samhällsynpunkt. I ett föredrag inför Nationalekonomiska Föreningen utvecklas denna strukturekonomiska hotbild, där stelhet och brist på konkurrens dominerar. Kristensson efterlyser klarare konkurrensrättsliga spelregler och menar att ett större antal ärenden skulle få avgöras av Näringsfrihetsrådet i stället för att lösas genom förhandlingar mellan parterna och Näringsfrihetsombudsmannen, vilket oftast var fallet. (Kristensson 1960, s. 30–39).

Folke Kristensson var under den nya lagens tidiga tillämpningsår ledamot i Näringsfrihetsrådet och bidrog därigenom till den praxis som uppstod. Den avsåg att komma till rätta med leveransvägran till nya och/eller mindre kostnadskrävande distributionsformer, ibland förtäckt som fullföljande av en selektiv försäljningspolitik. I efterhand kan man konstatera att lagtillämpningen stödde framväxten av nya distributionsformer och i hög grad ändrade de värderingar som man inom näringslivet, och framför allt inom näringslivets branschorganisationer, hade haft när det gällde att skydda det bestående från det nya eller ”artfrämmande”.

Debatten om konkurrenslagen kom att hänga samman med delar av den första debatten om Sveriges förhållande till den ursprungliga ”Gemensamma europeiska marknaden”. Svenskt näringsliv måste genomgå en sådan strukturrationalisering att det kunde bli konkurrenskraftigt i Europa. Folke Kristensson deltog i denna debatt och poängterade att den svenska industrins framtid i hög grad var knuten till dess förmåga att konkurrera inom den Gemensamma marknaden och att en nära svensk knytning till denna var önskvärd.¹

BYTE AV PROFESSUR VID HANDELSHÖGSKOLAN, D-SEKTIONEN EXPANDERAR

I samband med Gerhard Törnqvists pensionering 1961 övergick denna professur till Folke Kristensson och Stockholms stads professurs nye innehavare blev Thomas Thorburn som startade en mer förvaltningsekonomiskt inriktad forskning. Folke

¹ Ett exempel på sådana föredrag och debattinlägg refereras i Sveriges Grossistförbunds tidskrift *Svensk Handel*, mars 1962.

Kristensson aktiverade nu FFI:s D-sektion. Sektionen expanderade och kom under mitten av 1960-talet att omfatta ett 10-tal doktorander som forskade inom det område som angavs av D-sektionens benämning: ”Distributionsekonomi, strukturekonomi och marknadspolitik”. En viktig del av forskningsprogrammet avsåg Stockholmsregionens utveckling. Detta program drevs sedan 1962 inom ramen för en överenskommelse med Stockholms stads regionalplaneberedning.

STOCKHOLMS STAD OCH REGIONAL PLANERING

För Folke Kristensson var regional planering ett arbete kring ”strukturekonomisk analys i vid mening” (Kristensson 1967a, s. 10). Regionarbetet var således en direkt fortsättning av det starka intresse för strukturekonomi, som hade formats 25 år tidigare. Nu hade strukturekonomin kopplats till frågor kring Stockholms stad och de tidigare hamnutredningarna. Två doktorsavhandlingar med Folke Kristensson som handledare hade kommit några år tidigare. Det gällde Roland Artles stora input–output-analys av Stockholms ekonomi (Artle 1959) och Lars Perssons studie av hur ett nytt köpcentrum (Vällingby) påverkade konsumenternas köpvanor (Persson 1960). Artles avhandling öppnade vägen för en akademisk karriär i USA där han stannade som professor i Berkeley.

Grunden för Folke Kristenssons tänkande var sambandet mellan strukturekonomiska utvecklingskrafter och mikroekonomiska beslut, eventuellt påverkade av en varligt ingripande planering. Han hade inget till övers för analyser av regionala frågor i traditionella geografiska termer. Utgångspunkterna förblev helt ekonomiska för att därifrån dra slutsatser om regionala konsekvenser.

Kristenssons deltagande i regionplanearbetet, med dess starka länkar till företag och politiker, var alltså kopplat till ett större forskningsprogram vid FFI, senare ämnesmässigt breddat till Ekonomiska Forskningsinstitutet, EFI. Detta program kunde inte undgå att påverka samtliga doktorander vid D-sektionen, eftersom det avspeglade sig i forskningsseminarierna genom stimulerande utläggningar från professorns sida om de aktuella regionalpolitiska frågorna. Forskningsprogrammet ledde också till att flera doktorander valde att skriva avhandlingar och rapporter i ämnen som inspirerats av professorns intresse för strukturutvecklingens regionala konsekvenser för företags och människors lokaliseringsbeslut.²

² Listan på licentiat- och doktorsavhandlingar inom dessa områden omfattar följande arbeten: Nyström (1966), Borin (1967), Thorngren (1967 och 1972), Back, Dalborg och Otterbeck (1970), Back (1973), Dalborg (1974) och Otterbeck (1973).

FOLKE KRISTENSSONS VETENSKAPLIGA SYNSÄTT

I det regionala forskningsarbetet känner vi igen viktiga teman i Folke Kristenssons vetenskapliga synsätt. Hans egna texter om regional planering i Sverige och omvärlden kännetecknas av strävan att koppla mikro- och makroperspektiv genom att sätta hushålls och företags beslut i relation till de resulterande strukturerna. Han sände ut medvetna länkar till mikro-makro-kopplingarna i Erik Dahmén teori om utvecklingsblock. En av Folke Kristenssons mest karakteristiska egenskaper som forskare kom fram även i de regionala analyserna, nämligen betoningen av kausalanalys. För honom var kausalanalys och metoder för empirisk analys ständigt kopplade. Vetenskapsteori höll just på att bli ett särskilt etablerat ämne för samhällsvetare när Folke Kristensson redan undervisade sina doktorander i frågor inom denna teori. För att analysera ett företag och dess beteende var man tvungen att sätta in det i en kausal kontext och denna kontext var struktur. Ett annat mycket viktigt inslag, som grundats under krigsårens koppling mellan ekonomi och politik, var hans sätt att hantera styrmedel i praktiken. Dessa styrmedel var instrument för samhällsplanering i den ”blandekonomi” som efterkrigstiden kännetecknades av.

VETENSKAPSMANNENS ROLL I FÖRETAGS- OCH SAMHÄLLSPLANERING

Redan under krigsåren hade arbetet med folkhushållningen, ransoneringarna och därmed kopplingarna mellan ekonomi och politik, fått den unge ekonomen Kristensson att tänka i termer av att ”strukturera och administrera verkligheten” (citat från personlig intervju). Folke Kristensson underströk ofta i sina debattliknande inlägg inom det egna fackområdet att hans texter var ”subjektiva bedömningar” (t.ex. Kristensson 1966). Detta var inte blott ett uttryck för hans respekt för andras ståndpunkter, utan skall ses mot bakgrund av hans ständiga försvar för den akademiska forskningens betydelse och självständighet i förhållande till samhället i övrigt, inklusive uppdragsgivare för forskaren och finansiärer av professorer. Detta försvar förenades hos Folke Kristensson med understrykandet av verklighetens komplexitet och konflikten mellan kort och lång sikt, vilket hos honom således snarast ledde till ödmjukhet.

När Folke Kristensson skrev om styrning av regional utveckling visade han också sin insikt om uttryckets och språkets betydelse. Han menade att varje regionalpolitik som genomförs hamnar i en jordmån, som bestäms av olika ”språk”. Han skilde mellan förhandlingsspråket, genomförandespråket och beskrivnings- och analyspråket. Förhandlingsspråket bestäms av den specifika förhandlingssituation som följer av motstridiga intressen i planeringen. Genomförandespråket

krävs för att något skall hända och talas av dem som tror på planen. Det språk professorn rekommenderade akademikern var beskrivnings- och analyspråket, där fakta behandlas enligt accepterade spelregler för hur analys kan utföras.

SNEDVRIDEN DEBATT OM REGIONPLANERING

Folke Kristenssons arbete med Stockholms regionplan pågick mitt i det sextioal där den politiska debatten kom att bli het kring frågor om glesbygd och tätort, om Sverige och Europa såväl som om människors inflytande över samhällsplaneringen. Ledmotivet i Folke Kristenssons livsverk – forskaren kan och skall tillhandahålla analyser som underlag för lagar, regleringar och ingrepp i ekonomin – kom i den intensiva debatten om regionplaneringen i slutet av 1960-talet att misstolkas och missbrukas av en del kritiker. De hade inte läst eller lyssnat till hans viktiga formuleringar om att planering måste utgå från ”frihet från tvång och dirigerings”, vilket innebär en rågång gentemot centralism i samhällsplaneringen. De hade heller inte uppfattat allvaret i professors insikt, vunnen av lång erfarenhet, om att verkligheten erbjuder ”begränsade möjligheter att styra”. För Folke Kristensson var analysen blott ett instrument för den därpå baserade planeringen, som utförs av andra än analytikern. Planeringen är i sin tur ”det möjligas konst”, vilket följer av att central dirigerings är omöjlig och att kompromisser måste till för att nå framkomliga vägar.³

Den vrångbild av professorn som skapades genom att i en film ta in lösryckta utdrag ur en mycket lång och öppenjärtig intervju var mycket orättvis (*Rekordåren* 1969). Den livliga debatt som följde kom till stora delar att handla om etiska frågor i samband med journalistik och film. De regionalpolitiska frågorna berördes egentligen inte. Folke Kristensson tog illa vid sig och hade aldrig någon riktig chans att bemöta angreppen. Samtidigt fortsatte samhällsdebatten kring centralstyning och demokrati. Ett slags höjdpunkt blev händelserna 1971 kring de riksbekanta almarna i Kungsträdgården. Tio år efter almarna konstaterade Folke Kristensson i en opublicerad intervju att den intensiva samhällsdebatten och de dramatiska yttringarna fick mycket små konsekvenser för regionplanens faktiska utformning.

TOTALMODELLEN FÖR REGIONERS UTVECKLING

Det viktigaste av de stora problemen i den regionala utvecklingen vid den aktuella tidpunkten ansåg Folke Kristensson vara den stora och snabbt ökande rörligheten hos människor och företag. Denna gav i sin tur upphov till stora

³ De tre citaten är tagna från *Människor, företag och regioner* (Kristensson 1967a).

anpassningsproblem. Det största var avfolkningen av glesbygden och tillväxten i storstäderna. Med utgångspunkt från ett på detta sätt definierat problem arbetade han som forskare för att finna instrument och styrmedel i samhällsplaneringen, både selektiva och generella, som kunde reducera de negativa effekterna.

Folke Kristenssons arbete inom regional planering (Kristensson 1967a; 1967b) utgick från några bestämda visioner av framtiden. Till detta kom hans teoretiska strävan att metodologiskt och analytiskt hålla ihop ett stort antal variabler i en komplex totalmodell för regioners utveckling. Vad som i dag framstår som visioner var för Folke Kristensson snarast långsiktiga prognoser som var baserade på ekonomiska och tekniska villkor för samhällets utveckling. De förändrade ekonomiska och tekniska villkoren skulle genom olika effekter leda till förändrade strukturer. I dessa nya strukturer var ny och specialiserad efterfrågan och utbud av högt specialiserad arbetskraft ett viktigt resultat. Utbudet och efterfrågan av specialister skulle enligt prognoserna komma att koncentreras till metropolerna.

Ett fåtal stora beslutsenheter skulle med en ny teknik också kunna styra flera mindre enheter med olika innehåll. Därvid skulle beslutsenheterna komma att koncentreras till metropolerna. Stordriftsfördelar hade redan vid tidpunkten för Folke Kristenssons regionforskning lett till avsevärda strukturrationaliseringar, där specialiserad arbetskraft spelade en allt viktigare roll. Koncentrationen till storregioner såg han i detta sammanhang som en följd av ökande konkurrenskraft för dylika agglomerat i ett internationellt perspektiv. De så kallade utvecklingsblocken (i abstrakt mening) fick större fysiska dimensioner än tidigare.

Den allt längre gående specialiseringen av enheter inom företagen var en konsekvens av konkurrensfördelarna. Distinktionen mellan driftsenhet och beslutsenhet var, till exempel, ett analysinstrument som skapats i detta sammanhang och som användes i D-sektionens empiriska forskning kring företags lokalisering. Lokaliseringsstudierna identifierade generella och specifika agglomerationsfördelar. De generella fördelarna fanns i *external economies* och starka resursbaser, medan de specifika agglomerationsfördelarna för främst informationsbearbetande och mycket kontaktberoende enheter återfanns i form av tillgänglighet för relevant information. Kontaktundersökningar mellan enheter användes också i D-sektionens forskningsprogram (Thorngren 1967 och 1972) för att empiriskt mäta informationsflödenas utseende och därigenom kunna analysera konsekvenser för företagens framtida lokaliseringsbeslut.

I totalmodellen för regioners utveckling fanns strukturutvecklingskrafter som en av fyra grundläggande omständigheter. Dessa krafter påverkar människors efterfrågan på var och hur man vill bo samtidigt med företagens framtida struktur (storlek, arbetsfördelning, marknad m.m.). Strukturutvecklingskrafterna behandlas i modellen som oberoende variabler och måste därför förutses genom antaganden eller visioner. De viktigaste krafterna i modellen är transportkostna-

dernas relativa minskning, stordriftsfördelarna i ny teknologi, bättre organisation för att minska stordriftens nackdelar samt fåtalskonkurrensens betydelse för att ge fördelar av höga marknadsandelar. De övriga tre grundläggande faktorerna i modellen är för det andra förhållanden som människor (välfärd som beslutskriterium) och företag (effektivitet som beslutskriterium) beaktar vid beslut om lokaliseringsregion. Den tredje omständigheten är själva lokaliseringsbeslutets roll i förhållande till andra beslut, där man måste beakta att lokaliseringsbeslutet ofta är ett konsekvensbeslut: att trånga sektorer kan styra valet, m.m. Den fjärde omständigheten utgörs av en uppsättning jämviktssörande och jämviktspåverkande komponenter.

De viktigaste förändringarna i de beroende variablerna som följde av de generella utvecklingskrafterna angavs i totalmodellen vara den snabbt ökande storleken på driftsenheterna kombinerat med en samtidig ökning av beslutsenheternas storlek. Vidare hade efterfrågan på många produkter blivit mer labil och växlande samtidigt som företagets marknader utvidgats och behovet av internationell marknadsföring ökat.

DISTRIBUTIONSEKONOMI OCH MARKNADSFÖRING

Forskningen vid D-sektionen avsåg dock inte enbart regionalekonomiska frågor. Folke Kristenssons strukturekonomiska forskning inspirerade Lars-Gunnar Mattsson i hans studier av bageriindustriens strukturuomvandling och till analyser av samband mellan integration och effektivitet i distributionssystem (Mattsson 1964, 1969). Carlson och Kusoffsky (1965) redovisade en studie av förutsättningar för distributörens varumärken som en viktig aspekt av relationen mellan företag i produktions-/distributionssystem.

Lars Persson fortsatte med studier av samband mellan köpvanor och etablering av nya köpcentra i Stockholm. Konsumentbeteendet stod också i centrum för Harry Nyströms avhandling (Nyström 1970), vilken behandlade ekonomisk-psykologiska dimensioner i konsumenternas reaktioner på detaljhandeln vid denna tid allt mer medvetna utnyttjande av kampanjprissättning. Denna forskning liksom en studie av företags prisbeteende på en marknad med fåtalskonkurrens (Lindh 1967) visar på att D-sektionen också behandlade ”konkurrensmedelshantering” även om denna typ av projekt var relativt ovanliga. Mot slutet av 1960-talet blev några forskare också engagerade i innovationsforskning varvid produktutvecklingsprocesser studerades med den vid denna tidpunkt långt ifrån självklart accepterade ”fallmetoden” (Valdelin 1974 och Brodin 1976). Strategiforskningen var i början av 1970-talet en förhållandevis ny riktning inom företagsekonomin. Det var med tanke på Folke Kristenssons intresse för företagsstrategiska problem naturligt att D-sektionen också bedrev strategiforskning (Asplund 1975).

Denna korta genomgång visar att Folke Kristenssons gärning som handledare kännetecknas av både tradition och förnyelse och att de projekt som forskarstuderande då arbetade med i stor utsträckning har aktualitet också nu, ett kvartssekel senare. En vänbok med bidrag från flera av de förutvarande doktoranderna visar på ett nära samband mellan forskningen och problem i näringsliv och samhälle (Otterbeck 1979).

INSATSER I NÄRINGSLIVET

Kristensson deltog i hög grad i den företags- och näringspolitiska debatten. Men han var också i betydande omfattning direkt engagerad i företags styrelser och som rådgivare. Särskilt kan nämnas att han var ordförande i Wasabröd under den period på 1960-talet då detta företag etablerade produktion i Tyskland. Vidare var han ordförande i reklambyrån Ervaco samt styrelsemedlem i Wilh. Sonesson, det företag i vilket fadern varit chefstjänsteman. Tillsammans med sin mångåriga medarbetare Lars Berg engagerade han sig djupt i den omstrukturering som föregick Sonessons mycket lyckosamma börsintroduktion. Vid många andra tillfällen fungerade de båda som rådgivare vid omdaning av företag, bl.a. i dåvarande Stockholms Bryggerier och i grossistföretaget Fosselius & Alpen.

Folke Kristensson deltog redan från början av 1950-talet mycket aktivt i utvecklingen av företagsekonomiska vidareutbildningsprogram för näringslivet, först i SAF:s regi och senare i den kursverksamhet som ledde till bildandet av Institutet för Företagsledning, IFL. Initiativ togs också till forskning om vidareutbildning (Lindström 1967). Han ledde en arbetsgrupp, tillsatt av Forskningsberedningen hos Tage Erlander, som skulle utreda behovet av och möjliga organisatoriska lösningar för ett närmare utbyte mellan näringsliv och akademisk forskning och undervisning när det gäller marknadsföring (Kristensson m.fl. 1968). Denna grupps arbete blev sedan ett viktigt underlag för bildandet av Marknadstekniskt Centrum (MTC). De första fyra cheferna för MTC var alla doktorer från D-sektionen.

FOLKE KRISTENSSON SOM PERSON

Folke Kristensson var en dynamisk person, varmhjärtad och ”med kort stubin”. Han ville lägga breda perspektiv på viktiga problem i företag och samhälle. Han visade en stark tilltro till forskningens möjligheter att göra komplexa förhållanden och förlopp gripbara och tillgängliga inte bara för forskarens analys utan också som underlag för praktikerns planering och beslut. Han menade att det var viktigt att inte av metodmässiga skäl reducera problem och verklighetsbeskrivningar så mycket att relevans och validitet blev lidande. Handelshögskolans studenter upplevde honom nog som den företagsekonomiprofessor som anlade de bredaste,

inte alltid lättbegripliga men ändå mest fångslande perspektiven. Vid muntliga tentamina var det inte så mycket kunskaper om det konkreta litteraturinnehållet som efterfrågades. Det gällde i stället att pröva tentandens insikter och förmåga att tillämpa sina teoretiska kunskaper. Doktorander kunde alltid känna att deras handledare var lojal, uppmuntrande och uppslagsrik, men mera sällan hoppas att få detaljerade manuskriptkommentarer. De unga forskarna fick ofta höra att deras arbete var viktigt för näringsliv och samhälle samt att de noggrant skulle hålla på de akademiska värdena i sitt förhållande till praktiker. Han uppmuntrade gärna till samarbete och diskussioner mellan forskare över sektions- och ämnesgränser.

Folke Kristensson framhöll ofta vilken härlig arbetsplats Handelshögskolan var. Men han hade också sitt hjärta i Berkeley med dess fria och stimulerande akademiska atmosfär. I flera omgångar var han gästprofessor eller gästforskare vid vad som ansågs vara den främsta icke privata handelshögskolan i USA. För sina insatser som lärare och forskare blev Kristensson 1981 hedrad med *Berkeley Citation Award*. Personliga relationer ledde till att det under en lång följd av år på 1950-, 1960- och 1970-talen fanns en eller flera svenska företagsekonomer, de flesta från Handelshögskolan, som *visiting professor*, *visiting scholar* eller stipendiat i Berkeley. Folke Kristensson upprätthöll därigenom också en levande kontakt mellan undervisningen i Stockholm och Berkeley. Det var lätt för en student från D-sektionen på Handelshögskolan i Stockholm att komma till Berkeley på 1960-talet – och även senare. Folke Kristensson fick genom hemvändande doktorander färskna intryck från USA, vilket inte minst under de händelserika åren under och efter Vietnamkriget kom att omfatta betydligt vidare perspektiv än de snävt akademiska.

Kristensson kombinerade en mycket seriös hållning till sitt yrkesliv med ett utpräglat sinne för det komiska och befängda. Sedan ungdomen led han av en tidvis svår astma men lät inte detta handikapp hindra honom från att hålla ett högt tempo. Det är dock lätt att förstå att han många gånger fick kämpa hårt och att hans vetenskapliga produktion under 1970-talet inte kunde jämföras med den som han presterade under de föregående årtiondena. Under sin emeritustid höll han, trots att han för sin hälsas skull under en stor del av året tvingades uppsöka ett mer gynnsamt klimat än det svenska, god och intresserad kontakt med Handelshögskolan och med D-sektionens fortsatta forskning, som ju i många avseenden fortfarande präglades av hans egna tidigare insatser som forskare och handledare.

Det är intressant att konstatera hur betydelsefull Kristenssons tidiga akademiska (Berkeley, Bertil Ohlin) och praktiska (Konsumentkooperationen, Industrikommissionen) erfarenhet före och under andra världskriget var för hans fortsatta akademiska utveckling och hans medverkan i samhällsomvandlingen under de kommande decennierna.

EN FORSKARE I TIDEN – OFTA FÖRE SIN TID

Folke Kristensson arbetade med problem som låg i tiden, främst omvandlingen av distribution och produktion efter andra världskriget, men han var också i många avseenden före sin tid. I dag – med facit i handen – framstår det t.ex. med all önskvärd tydlighet att hans arbete inom regional planering på 1960-talet låg före sin tid. Detta är förmodligen den viktigaste orsaken till den polemik som en tid omgav regionplanen för Stor-Stockholm. Professorn talade då om ”Europas Förenade Stater” och Sverige som ”Europas Norrland” med en självklarhet som kanske ingen annan skulle ha förmått – förrän flera decennier senare. Han såg hur regeringarnas inflytande hade minskat från slutet av 1940-talet till slutet av 1960-talet. Samtidigt var hans forskning och planarbete genomgående präglade av respekt för individens integritet och den komplexitet som uppstår av det enkla faktum att den region som verkligheten ger upphov till är resultatet av ett mycket stort antal enskilda beslut fattade av individer som nästan aldrig sammanfaller med ”beslutsenheten”.

Det var i denna komplexa process som den för Folke Kristensson synliga handen kom in: medveten planering och medveten hantering av styrmedel från många beslutsenheters sida. Bland dessa ingår inte blott hushåll och företag, utan också kommuner, landsting och stat. Samtidigt var han skeptisk till statliga styrmedels träffsäkerhet ifråga om åsyftade effekter. Folke Kristensson hade mycket konkret pekat på problem med till exempel statliga subventioner i samband med regionalpolitiken, vilket var ganska ovanligt på den tiden. I dag är sådana subventioner en del av EU:s politiska interventioner i marknadssystemet.

Med argument som aktualiserats under arbetet med ransonering och konkurrenslagstiftning var det för Folke Kristensson också en självklarhet att konkurrensen och marknaden lider av begränsningar i vad de från samhällssynpunkt gemensamt förmår åstadkomma. Denna insikt rimmar illa med den nyliberalism och ”marknadisering” som spred sig på 1980-talet via akademiska förenklingar och politiska ideologier till politiska handlingsprogram, där endast den osynliga handen skall verka. Även i dessa fortfarande (2015) aktuella och kontroversiella frågor skulle Folke Kristensson i dag ha varit en i högsta grad modern och stimulerande tänkare. Han har lämnat värdefulla bidrag till frågan om statens och marknadens respektive roller och kapaciteter – utan att ha rubricerat dem i dessa termer.

REFERENSER

- Affärseconomiska studier 1948* (1949), Meddelande nr 28. Stockholm: Affärseconomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Artle, Roland (1959), *Studies in the Structure of the Stockholm Economy*. Doktorsavhandling. Stockholm: Företagseconomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Asplund, Göran (1975), *Strategy Formulation: An Intervention Study of a Complex Group Decision Process*. Doktorsavhandling. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Back, Rolf (1973), *Studier i lokalisering, lokaliseringsbeslut och beslutskoordinering*. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Back, Rolf, Hans Dalborg och Lars Otterbeck (1970), *Lokalisering och ekonomisk strukturutveckling*. Licentiatavhandling. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Borin, Leif (1967), *Lokaliseringsbeslut inom detaljhandeln*. Licentiatavhandling. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Brodin, Bengt (1976), *Produktutvecklingsprocesser*. Doktorsavhandling. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Carlson, Björn och Bertil Kusoffsky (1965), *Om distributörsmärken*. Licentiatavhandling. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Carlson, Benny och Mats Lundahl (2014), "Textilindustrin". Kap. 12, sid. 293–315 i *Ett forskningsinstitut växer fram – IUI från grundandet fram till 1950*. Stockholm: Ekerlids Förlag.
- Dahmén, Erik (1947), "Recension av *Studier i svenska textila industriernas struktur* av Folke Kristensson". *Ekonomisk Tidskrift*, årg. 49, nr 1, 75–81.
- Dalborg Hans (1974), *Studier i företagslokalisering*. Doktorsavhandling. Stockholm: Economiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Distributionseconomiska problem. En inventering* (1953). Meddelande nr 45. Stockholm: Företagseconomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Engwall, Lars, red. (1995), *Föregångare inom företagseconomien*. Stockholm: SNS Förlag.
- Gustafsson, Stig (1952), *Hamnkapaciteten i Stockholm – struktur och kostnader*. Meddelande nr 38. Stockholm: Företagseconomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Högbom, Ivar och Tryggve Paulsson Frenckner (1947), "Den första disputationen för ekonomie doktorsgrad". *Ekonomien*, vol. 22, nr 1, 10–19.

- Kristensson, Folke (1944), "De allierades leveranser till Sovjetunionen". *Ny Militär Tidskrift*, årg. 17, nr 8, s. 339–348.
- Kristensson, Folke (1946), *Studier i svenska textila industriers struktur*. Doktorsavhandling. Stockholm: Industriens Utredningsinstitut och Handelshögskolan i Stockholm.
- Kristensson, Folke (1948), "Försäljningens och produktionens inriktning efter marknadens struktur". Sid. 35–46 i *Morgondagens svenska marknad*. Stockholm: Svenska Reklamförbundet.
- Kristensson, Folke (1949), *Postorder. Företagsekonomiska studier över en distributionsform*. Meddelande nr 29. Stockholm: Affärsökonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Kristensson, Folke (1953), "Distributionen som näringsgren". Sid. 13–27 i *Distributionsekonomiska problem. En inventering*. Meddelande nr 45. Stockholm: Företagsekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Kristensson, Folke (1956), "Distributionsutveckling och distributionspolitik". *Skandinaviska Bankens Kvartalskrift*, årg. 37, nr 1, 8–16.
- Kristensson, Folke (1960), "Marknadsbearbetning och marknadsanpassning. Med särskild hänsyn till få säljare och få köpare: Strukturrationalisering och spelregler". Stockholm: Nationalekonomiska Föreningens förhandlingar.
- Kristensson, Folke (1966), "Konflikten mellan kort och lång sikt i vår struktureronomiska utveckling – särskilt lokaliseringsfrågorna". Sid. 47–72 i *Svensk ekonomisk tillväxt: en problemanalys*. Stockholm: Finansdepartementet.
- Kristensson, Folke (1967a), *Människor, företag och regioner*. Stockholm: Almqvist & Wiksell/Gebbers.
- Kristensson, Folke (1967b), *People, Firms and Regions*. Research Report. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Kristensson, Folke m.fl. (1968), *Marknadsföring och marknadskommunikation som forskningsfält*. Synpunkter och förslag från en av Forskningsberedningen tillsatt arbetsgrupp. Stockholm: Statsdepartementets dupliceringscentral.
- Lindh, Leif G. (1967), *Prisbeteendet på drivmedelsmarknaden*. Licentiatavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Lindström, Anders (1967), *Vidareutbildning av företagsledare*. Licentiatavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Mattsson, Lars-Gunnar (1963), *Bagerierna inför 60-talets strukturproblem. En företags- och struktureronomisk undersökning med tonvikt på distributions- och marknadsproblem*. Licentiatavhandling. Stockholm: Grosshandels Utredningsinstitut.
- Mattsson, Lars-Gunnar (1969), *Integration and Efficiency in Marketing Systems*.

- Doktorsavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Nyström, Harry (1966), *Strukturell ekonomisk interaktion*. Licentiatavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Nyström, Harry (1970), *Retail Pricing: An Integrated Economic and Psychological Approach*. Doktorsavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Otterbeck, Lars (1973), *Företagsstrategi och företagslokalisering*. Doktorsavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Otterbeck, Lars, red. (1979), *Marknadsföring och strukturekonomi – en vänbok till Folke Kristensson*. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, Lars (1960), *Kunderna i Vällingby*. Doktorsavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Rasmussen, Arne (1955) *Pristeori eller parameterteori: studier omkring virksomhedens afsætning*. Skriftrække F, Handelshøjskolen i København. Köpenhamn: Einar Harcks Forlag.
- Rekordåren* (1969), Dokumentärfilm. Stockholm: Svenska Filminstitutet och PAN/Norstedts.
- SOU 1955:16, *Pris och prestation i handeln. Varudistributionsutredningens betänkande*. Stockholm: Handelsdepartementet.
- Stadskollegiet (1949), ”Utlåtande angående bidrag till Handelshögskolan i Stockholm för befrämjande av företagsekonomisk utbildning och forskning särskilt inom det kommunala verksamhetsområdet”. Utl. nr 195 år 1949, *Stadskollegiets utlåtanden 1949, 1577–1585*. Stockholm.
- Svensk Handel* (1962), mars, 8–10.
- Thorngren, Bertil (1967), *Regional External Economies*. Licentiatavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Thorngren, Bertil (1972), *Studier i lokalisering. Regional strukturanalys*. Doktorsavhandling. Stockholm: Beckmans/Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Valdelin, Jan (1974), *Produktutveckling och marknadsföring*. Doktorsavhandling. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.

FÖRFATTARPRESANTATIONER

Lars-Gunnar Mattsson, född 1935, är professor emeritus i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm (HHS). Efter ekonomexamen vid HHS 1959 arbetade han några år vid Grosshandelns Utredningsinstitut (GUI) där han skrev sin licentiatavhandling om bageriindustrins strukturutveckling, starkt inspirerad av Folke Kristenssons textilstudie.

Han knöts därefter som forskare och lärare till HHS och påbörjade med Kristensson som handledare arbetet med doktorsavhandlingen om samband mellan integration och effektivitet i distributionssystem. Avhandlingen blev färdig 1969. År 1972 knöts han till fakulteten för det nybildade European Institute for Advanced Studies in Management i Bryssel, utnämndes 1973 till professor i industriell marknadsföring vid Linköpings Högskola, kallades 1975 till en professur i företagsekonomi i Uppsala och återvände till HHS 1980 som efterträdare till Folke Kristensson.

Genom inledande studier i industriell och internationell marknadsföring i Linköping och Uppsala upptäckte Mattsson tillsammans med kolleger i Uppsala den fundamentala praktiska och teoretiska betydelsen av interaktion, relationer och nätverk för förståelse av industriella och internationella marknader. Han har tillämpat och utvecklat nätverkssynsätt på bl.a. tekniköverföring, internationalisering, marknadsinvesteringar, distributionsorganisationer, strategiska allianser och företagsammanslagningar samt på senare år IKT-baserade tjänsteinnovationer.

Mattsson är som forskare knuten till Handelshögskolans nya forskningscentrum Misum (Mistra Center for Sustainable Markets). Han är ledamot av IVA och Honorary Fellow of European Marketing Academy och Fellow of European International Business Academy.

Jan Valdelin är född 1943 och blev civilekonom vid Handelshögskolan i Stockholm (HHS) 1965. Efter studier i doktorandprogrammet i företagsekonomi vid University of California, Berkeley, 1967–1968, återvände han till HHS för fortsatta studier. Valdelin forskade under ledning av Folke Kristensson inom skolans D-sektion. Han disputerade i företagsekonomi 1974 på en avhandling om produktutveckling och marknadsföring, där strukturekonomi och parameterteori sammankopplades.

Snart efter disputationen tog Valdelin ett uppdrag som ekonom vid Sidas biståndskontor i Addis Abeba. Under tiden 1974–1976 hade han där tillfälle att hämta material till sin forskning om övergångssamhället, vilken hade inletts på HHS i ett program finansierat av Sida.

Vid återkomsten till HHS fortsatte Valdelin vid Ekonomiska Forskningsinstitutet som forskare och som lärare på Handelshögskolan. Hans forskning inriktades på fortsättning av programmet om övergångsekonomier, nu också kompletterat med företagsekonomisk forskning om internationella marknadsandelar och teknologiutveckling. År 1980 blev Valdelin oavlönad docent vid HHS.

Valdelin lämnade det akademiska livet 1982 för att tillsammans med Kjell Öström grunda företaget ICS Interconsult Sweden AB. Företaget var inriktat på uppdrag inom internationellt bistånd. Dess främsta rekryteringsbas var civilekonomer från HHS. Dotterbolaget Interculture gav ut översättningar av främst fransk skönlitteratur. Sedan företagets försäljning 1996 har Valdelin innehaft roller som projektledare för biståndsprojekt i Indien, Vietnam, Etiopien och Albanien.

Från 2004 var Valdelin verksam som enskild rådgivare åt internationella biståndsorganisationer fram till sin pensionering 2013. Han är sedan millennieskiftet bosatt i Frankrike.